Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Thomae Aquinatis scriptum in secundum librum sententiarum Petri Lombardi - Cod. Aug. perg. 190

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[S.l.], [14. Jahrh.]

Distinctio XXXVIII

urn:nbn:de:bsz:31-65329

Visual Library

quoniam pena sic ipsum nocumentum quasi ipsum in
se pena nocumentum est. ad nocumentum autem ad
pec pendet. Consequenter sicut actio uel uo-
luntas etc. ibidem inconveniens videtur. Con-
stat enim quod actio iniusta est actio secun-
dum quod est iniusta est inordinata. unde quod
peccatum dicitur malum. non est ratione actionis
sed ratione inordinationis. Ubi de subiecto
atque malo etc. Quasi non plus bene [illegible] quod
[illegible] et uno modo accipiatur differt a bac
ratione bona [illegible] est opera divina que in
ea dicuntur etc. dicunt non esse res extra per
se hunc quod vitia sunt. secundum accipere peccato-
rum. Sunt quedam alie res quibus homines etc.
Unde est sicut non eis homines mali sunt in
quantum sunt res. sed in quantum aliquam privationem
subsistunt. Cum dicimus quod vitiis sidens de
etc. ista obiectio illa est que [illegible] quoniam nichil est
potest ad esse [illegible] non quidam dicere agen-
do sed removendo prohibens sicut claudens
fenestras facit tenebras quoniam nichil sed
dum removet lumen quod tenebras prohiber-
et. [illegible] privationem aliquam quia pena est deus
efficiens potest. quoniam illa privatio nichil est
non prohibendo illud quod privationem gratie sed illam
destitutum per [illegible] culpe consistit [illegible]
potest esse deus ut dictum est. Cum bone
iste subiectum [illegible] voluntas etc. [illegible] illa
est quia [illegible] inest [illegible] omnis ens est a primo
ente quoniam omne bonum est a primo
bono unde in quolibet invenitur [illegible]

[illegible] invenitur bonum [illegible] quod
ad [illegible] quoniam quippe [illegible] non est [illegible]
accipit [illegible] sublimum [illegible] sicut [illegible]
[illegible] sicut [illegible] [illegible] in quolibet
[illegible] [illegible] coniugatis [illegible] debilis.
unde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
accipe sublimum [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod iustitia non est [illegible]
iungens non est [illegible] etc.

Post predictum de voluntate [illegible] post-
quam determinavit de actibus in quibus
peccatum consistit [illegible] in quantum
iniustitie [illegible] actus bonus [illegible] hic determinat
de [illegible] actibus [illegible] in quibus peccatum consist-
it [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicitur de [illegible] [illegible]
non omnis. unde in eo sicut [illegible] peccatum. [illegible]
ex fine. [illegible] iniustie [illegible] involuntar-
ie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] etc. Cum prima [illegible] [illegible]
ostendit quod [illegible] voluntas [illegible]
[illegible] [illegible] finis [illegible] debite [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ibi. Solet [illegible] quod dicitur etc. [illegible]
[illegible] ostendit quod bonitas voluntatis
est [illegible] finis ex quo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ille finis sit [illegible]
[illegible] voluntatis [illegible] [illegible] [illegible]
finis ibi. Sed quia [illegible] omnis bone vo-
luntatis etc. [illegible] [illegible] duo facit [illegible]
[illegible] [illegible] est finis bonus [illegible]

voluntatum sed ostendit quod cum sit finis deus est
finis beatitudo caritatis sibi ponit [illegible]
[illegible]. ¶ Sed queritur utrum omnis bone volun-
tatis. hic inquirit utrum possint
esse plures fines rectarum voluntatum et dicit
quod in superiori versu infima declarat unitatem
ubi ponit obiectum [illegible] ibi Unum
hunc finem quem deum esse et cetera. ibi declarat
et ibi hunc non sibi repugnare et cetera.
Sol. [illegible] sed declarat de voluntate
propositum adiunctionem et fine et cetera sed duo
fiat primo ponit dictum questionem [illegible]
[illegible] possit dici volun-
tas [illegible] sit id [illegible] vo-
luntate [illegible] voluntas [illegible] ibi. Sed quia un-
[illegible] ibi [illegible] ¶ Primo utrum
omnium rectarum voluntatum sit tantum unus finis [illegible]
quod sit illustrata [illegible]
sit [illegible] voluntas [illegible] de fine [illegible]
[illegible] debitus [illegible] ad finem
[illegible] voluntas [illegible] si ex fine
voluntas [illegible] bonitate.

Ad primum sic proceditur. videtur quod rectarum vo-
luntatum non sit tantum unus finis
caritas enim [illegible] diligimus [illegible] non est
ut [illegible] rectarum volun-
tatum finis est deus [illegible] caritas ut [illegible]
[illegible] ergo recte voluntates non in unum finem
tendunt. ¶ Praeterea ubi invenitur gradus in
[illegible] ad finem. ibi non est unus finis
[illegible] proprie invenitur gradus diver-
sitatis [illegible] ad finem ultimum dicit hy-
larius [illegible] omnium filius est [illegible] filii deus
est et ad unum deum [illegible] omnia volunta-
tes ergo [illegible] rectarum non est
finis ut illa [illegible] quod recte volun-
tates in plures fines tendunt. ¶ Item sicut .3.
res naturales habent speciem a forma ita res
morales habent speciem a fine [illegible]
finem recte [illegible] sunt [illegible]
[illegible] non est una species [illegible] actu-
um moralium erit unus finis [illegible]
debeant. ¶ Item ille est finis actionum propter .4.
quod actio fit. sed unusquisque agens cogi-
tat in agendo deo propter quod agit [illegible]
[illegible] omnes agentes actu de deo
non cogitant [illegible] quod non omnium rectarum
actionum [illegible] finis sit deus [illegible]
[illegible] erunt fines [illegible] agentium sunt
diverse cogitationes de fine. ¶ Item .5.
fine [illegible] ad propter [illegible]
[illegible] temporalia non facerent [illegible]
[illegible] temporalia consequerentur [illegible] illa temporalia
[illegible] querunt sunt finis operum
eorum et voluntatum [illegible]
[illegible] ut apostolus dicit .i. co. ix. [illegible]
[illegible] qui [illegible] loquitur [illegible]
[illegible] ergo [illegible] rectarum
voluntatum potest esse alius finis et ita non omnes
recte voluntates in unum tendunt.

Sed contra. omnis voluntas que in [illegible] ten- .6.
dit [illegible] est [illegible] recta [illegible]

Utrum omnium rectarum voluntatum
sit unus finis.

diuisi non est, sed uirtutum unum esse, et diuisum est eorum. non inhibitur ergo recti cordis est unus finis ultimus. Praeterea bonum est ex fine. ergo ubi est summum bonum ubi est finis ultimus. Sed summum bonum est unum tantum ut supra dictum, plurali est. ergo rectarum uoluntatum est unus finis ultimus. Responsio dicendum quod eodem ordine res reducuntur in finem quo procedunt a principio eo quod agens unumquodque ordinat effectum suum in finem aliquem, et ideo secundum ordinem agentium est ordo finium. Sicut ergo sunt autem rerum a principio inuenitur unum rerum primum principium, et non est omnino considerandum inuenitur alia principia propria quae diuisis sunt diuisa, ita et in reflectendo res ad finem inuenitur finis omnibus communis et inueniuntur diuisi fines secundum diuersitatem eorum. Bonum enim inuenitur in rebus duplici ordine, scilicet ut in uniuerso, in quo est duplex ordo, unus rerum ad inuicem alia, qui ordo similis est ordini quo partes exercitus ad inuicem habent, et alius est ordo rerum ad finem ultimum qui similis est ordini exercitus ad bonum ducis. Et quia res resoluuntur in finem ultimum quae habetur in fine proximo, ideo secundum diuersitatem finium proximorum efficiuntur diuisa relatio rerum ad finem ultimum. Sic ergo dicendum quod sicut omnium rerum est finis ultimus, scilicet deus, ita et uoluntatum omnium est finis ultimus, scilicet deus. Nihilominus tamen sunt alii fines proximi, et secundum illos fines, sua debita relatione uoluntas in finem ultimum est recta uoluntas. Si autem non uoluntas erit peruersa. Debita autem relatio uoluntatis ad finem ultimum. Saluatur secundum illum finem quo uoluntas nata est ultimum finem participare, in quo distinguitur a rebus aliis, quia alio modo fine participant, et hic est caritas uel beatitudo, et ideo non solum deus sed et caritas est finis omnium rectarum uoluntatum. Ad primum ergo dicendum quod caritas non est finis ultimus tamen non sit finis communis quem omnia consideranda. Sed est finis proprius finis uoluntatis per quem pertingit ad finem ultimum, et ideo non sequitur esse plures fines ultimos. Ad secundum dicendum quod ratio littera dicit quod unicuique eorum conuenit ratio finis secundum quod quodlibet est summum bonum, tamen tres non tria sed unum summum bonum sunt. Unde sicut quod hilarius dicit, Omnia sunt genitus et est, intelligendum est genitum esse introductione communis ad filium. Non inter filium et patrem inter quos ut ipse dicit nullus gradus. Sicut nomen gradus large pro ordine accipitur, sic inter patrem et filium est gradus, id est ordo principii ad illum qui est de principio. Non autem finis et eius quod est ad finem. Ad tertium dicendum quod actus morales non specificantur ad finem ultimo, sed a finibus proximis, et hii plures sunt diuersorum, sic et fines uniuersales plures sunt. Ad quartum dicendum quod ad hoc quod alicuius actionis finis sit deus uel caritas non oportet quod agendo illam actionem actu de deo uel caritate cogitet, non tamen sufficit quod aliquis in habitu tamen deum uel caritatem habeat, quia sic et actum uenialem peccati aliquis in deum ordinaret, quod falsum est, sed oportet quod

cogitato prius fine cogitatio desinit qui est caritas vel deus et quod ideo actio non sequitur in hunc finem ordinatur. ita quod rectitudo illius ordinationis in actionibus sequentibus salvetur ut patet in exemplo. quia posito autem de artifice qui sedulum opus suum exercet semper de regulis artis cogitaret multum in opere impediretur. sed sicut prius excogitavit per regulas artis ita postmodum operatur. Item ad .9. dicendum quod non est illud finem quo non fieri ad esse verum potest quod fit. omne enim in quod adactionem exigitur est id fine quo actio non fieret sic instrumentum est et qui in operibus spiritualibus spiritualia querunt, non querunt ea tamquam finem actionis primum vel remotum quia minus bonum non potest esse finis maioris. sed querunt ea ad sustentationem et conditiones sue ut sic debite opera spiritualia exercere possint.

1 Ad hoc sic patet ergo quod finis communis rectarum voluntatum et cum non possit esse caritas vel beatitudo bona delectatio et huiusmodi ergo beatitudo non possunt esse finis communis rectarum voluntatum. .2. Item nichil potest esse finis quod non est desiderium esse quod occultum est cum ergo beatitudo occulta sit. quia psalmus .xliiii. dicit oculus non vidit deus absque te etc. videtur quod beatitudo non possit esse finis rectarum voluntatum. .3. Item commune bonum non est finis spiritualium bonorum. cum finis sit melior eo quod

ordinatur ad finem. sed virtus etiam videtur quod dicitur esse commune. sed etiam auctoritatem (?) ... propter quod virtus etiam non finis spiritualium operum. Item nullus finis bonus est nisi id quod est ad finis eum prima quod sit ad finem in fine devenitur. sed caritas est actus virtutum bonorum ergo caritas non est finis eorum operum. Item opus dei rectum bonum quod est aliquis virtutis inferiorum. sed sic actus inferiorum est. ita est alius virtutibus ergo sic caritas post finem ita et alie virtutes dici debent. .9. Item illud quod bonum simpliciter non ordinatur ad finem ad id quod est bonum hunc, quia quod simpliciter bonum est melius. sed operatio est per se bona delectatio autem est hunc bonum. sed operatio et sic recta operatio melior est delectatione ergo recta operatio ordinatur ad delectationem sicut ad finem. Item communis finis sine quo non potest fieri esse conversio ad finem ultimum est esse intentum sic finis communis sed sine esse beatitudine et huiusmodi non potest esse conversio voluntatis hominis ad finem ultimum quidem est ergo ita omnium rectorum finis communis huius

Ad hoc dicendum quod sicut deus est principium omnium rerum sic antique rei debet finis proprius. sicut et principium proprium. ita est sic ea que sunt unius generis conveniunt in principio proprio illius generis. ita conveniunt in uno fine quod quidem commune est omnibus que sunt illo genere, non tamen rebus omnibus sicut nec potest esse debitus alicui rei ad finem ultimum. ut non est fine. qui suo generi debetur finis autem proprius unius cuiusque rei est quod in fine 20. [illegible]

Item finis communis rectarum voluntatum communis sed causa ...

ultimum ordinatur est sua propria ordinatio (operatio)
unde et finis voluntatis non per quem ordinatur in finem
proprium est eius perfecta operatio quae est propria ille (ultimum) non
sed perfecta operationis in tribus consistit, scilicet
in obiecto, habitu et delectatione; quanto enim obiectum
est altius tanto operatio in illud tendens est
pulcrior et perfectior, unde ex obiecto operatio per-
fectionem habet et nobilissimo obiecto altissi-
ma perfectionem habet; similiter et operatio perfecta non
est nisi ex habitu, unde quanto habitus est perfectior
et operatio perfectissima ab habitu nobilissimo (et operatio perfectior erit)
erit; similiter ut dicit philosophus in x. ethicorum
delectatio perficit operationem sicut pulcritudo iu-
ventutem; est enim sicut quoddam decor
operationis ipsi operationi et ideo oportet quod ad istorum (delectatio)
sit finis communis voluntati voluntatum assig-
netur, ipsa scilicet operatio perfecta beatitudo est, obiectum
autem altissimum deus est, habitus autem perfectis-
simus caritas est, delectatio autem purissima
spiritualis de deo, ut ex x. ethicorum patet; et
ideo in ista recte dicitur quod dicitur rectarum volun-
tatum finis est caritas et bona delectatio et
beatitudo, ita tamen quod dicitur ultimus finis sit
et beatitudo caritatem et delectationem complec-
titur sicut sic finis sub fine contingens
ultimo fini, cum operatio in obiectum ten-
dat, sic est recta ratio voluntatis in medium
non medii horum tribus. Ad tertium ergo dicendum
quod finis qui est citra finem ultimum
non est finis communis omnibus rebus sed potest
esse communis in aliquo genere et ita est de beatitudine

unum circa rationales ad beatitudinem perve-
nire possint. Unde citra finis beatitudo
non est sed est rationalis creature quam adeo pervenire
potest. Ad secundum dicendum quod quamvis beatitudo sit 2
occulta quantum ad substantiam eius beatitudinis
nota est omnis eius per beatitudinem intelligitur
quod perfectissimum statum sed in quo consistit
iste status perfectus, utrum in vita vel post
vitam in bonis corporalibus vel spiritualibus magis
spiritualibus occultum est. Ad tertium dicendum quod 3
vita dicitur dupliciter uno modo id est quod est esse vi-
ventis ut in libro de anima dicitur quod vivere vi-
ventibus est esse et sic vita hominis relinquitur
ex coniunctione anime ad corpus et vita eterna
ex coniunctione utriusque et sic modo vita
eterna non est finis rectarum volu-
ntatum. Alio modo dicitur vita operatio
rei viventis et hoc modo vita e-
terna dicitur operatio perfecta qua homi-
nes beati intuitu deum videbunt
secundum quod dicitur Io. xvii. est vita eterna
est et hoc modo vita eterna est finis
rectarum voluntatum et est idem quod
beatitudo. Ad quartum dicendum quod 4
caritas dupliciter considerari vel in
habitu vel secundum quod bonum eius resulte-
at in actu exhibitum procedit. Si
ergo accipitur primo modo caritas sic o-
perationes recte ante infusionem
eius sunt ordinate, ad caritatem ut ad fi-
nem igne dispositum aliquid ante ignis infusionem recipitur
sic et ille.

hic si intelligitur quod bonum caritatis resul-
tat in actu sicut philosophus dicit in iii ethicorum
quod fortis operatur propter fortitudinem igitur
opus suum ad finem fortitudinis refert quod est
operari secundum caritatem huius refert opus suum in
bonum caritatis quod est ipsa opere exerci-
tandum, sed dilectio dei et proximi. Ad aliud
dicendum quod ad bonum alicuius virtutis non or-
dinatur nisi vel actus proprius illius virtutis
vel actus alterius virtutis qui est imperatus ab
illa virtute sicut actus proprius fortitudinis
actus in bonum totum vel actus magnificentie
quest tendere in magna facienda et ardua
sed qui est fortitudine imperatus. Nulla autem
virtus vel omnibus virtutibus nisi carita-
s que est mater omnium virtutum et hoc tamen ex obiecto
proprio quod est summum bonum et quod merito
fruitur. Cum est ex subiecto sed ex voluntate que
aliis viribus imperat et ideo mater virtutum
sola caritas dei omnis finis omnium virtutum
Ad sextum dicendum quod opus simpliciter est melius
quam dilectio et ideo ut medici dicunt non in
opere quoniam dilectionem ponunt nec alia
sua salute contenta. Tali spei negli-
gunt, que peccatum quoniam fit unde de-
lectio propter operationem est non autem dilectio quoniam
licet operationem sed operationem peccatum. Item
ordinantur ad dilectionem quam peccatum opo-
ne exornat vel dicendum quod finis potest ali-
ter accipi dupliciter vel sed quod in se considera-
tur et sic opus non est ad dilectionem sed ergo vel

expectet ei quod in fine tendit et sic opus
dilectionis perfecta et propter ea est sic in x
ethicorum. Et augmentat proprias operationes.
sed quod operans talibus operibus perfica-
t dilectionem eam diligimus eas exercere.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod intentio
non sit ad voluntatis quia ut dicitur in ii
ethicorum omne quod est in anima vel passio vel
habitus vel potentia. sed intentio non nominat ipsam
potentiam voluntatis quia sic omnis actus voluntatis
intentio dici debet. Similiter non est habitus anime
quia habitus anime sunt virtutes vel vitia nec
item est passio in voluntate cum omnes
passiones sunt in sensitiva parte et non in
intellectiva, ut in vii phisicorum probatur. Ergo in-
tentio non videtur ad voluntatem pertinere. Item
sed ut in ii phisicorum probatur natura in sua opera-
tione intendit finem sed agens per naturam non
agit per voluntatem quia ideo voluntas distin-
guitur agens appositio quod agens a natura. Ergo in-
tentio non pertinet ad voluntatem. Item super Luce.
Si oculus tuus nequam fuerit etc. Glossa
id est intentio. sed ipsi oculo non convenit non
sed magis rationi. Sed ut dicit est quod intentio
rationi attribuitur. ratio est et non voluntatis ergo
intentio non pertinet ad voluntatem sed ad ratio-
nem. Item voluntas est potentia operabilium
que ad practicum intellectum pertinet sed inten-
tio non tantum est in operativis sed etiam in speculati-
vis in quibus etiam finis invenitur ergo inten-
tio non pertinet ad voluntatem. Item preterea

non potest attribui nisi duplex actus qui conuenit
de prosequi uel qui conuenit secundum ordinem ad alia
potentie. sed intentio non potest esse actus non prose-
quiditate quia non denominatur a uoluntate. actus autem
qui est alicuius potentie prosequentis denominatur ab ipsa sicut
intelligere ab intellectu. et ideo cum non est actus eius sed
ordinis ad unum quia sic actus eius est eligere ut
tertio dictum est. ergo intentio nullo modo est actus uolun-
tatis. Contra nimium et diminutum in sola non
constitutum est. sed secundum intentionem precipue ac-
cidit nimium et diminutum ergo intentio ad uoluntatem
pertinet. ¶ Preterea ulterius dicit intentio est de
fine. finis autem habet rationem boni. cum ergo bo-
num ad uoluntatem pertineat quia est obiectum eius
uidetur quod intentio uoluntatis sit. ¶ Respondeo dicendum quod ex ipso
nomine intentionis potest accipi ad quam potentiam
pertineat. intendere enim dicitur quasi in aliud tendere.
tendere autem in aliud est illius potentie ad quam pertinet
prosequi uel fugere. talis autem est appetitus uel
uoluntatis non autem intellectus. Sed uerum est quod in-
tellectus practicus dicit ad defugiendo uel prose-
quendo ut in iii de anima habetur. unde ~~nichil~~ fuge-
re uel prosecutionis ad intellectum practicum pertinet.
non autem ipsa prosecutio uel fuga. intellectus
autem speculatiuus nec fugit aut prosequitur nec
est ad defugiendo uel prosequendo dicitur et
ideo intentio non est actus uirtutis cognosce-
tiue. sed appetitiue. preterea autem quod dicitur ad ten-
dere importat quandam distantiam illius in quod
ad intenditur et ideo quando appetitus fertur
in aliquid immediate non dicitur esse intentio illius siue hoc

sit finis ultimus siue sit id ad finem
ultimum. Sed quando primum quod uult est aliquid preci-
pue uicinum illi in quo proueniens intenditur dicitur esse
intentio. sed autem est finis et ipse hoc intentio
dicitur esse de fine. non hoc quod uoluntas absolu-
te in finem feratur. sed hoc quod ex eo quod est
ad finem in finem tendit. unde intentio in
ratione sua ordinem quendam unius ad alterum
non est importat. ordo enim unius ad alterum
non est nisi per intellectum cuius est ordinare. sed in quibus-
dam intellectus ordinans appetitum in finem
est coniunctus ipsi appetitui sicut in habentibus
intellectum ut in homine et in angelis. In quibus-
dam autem intellectus ordinans est separatus
sicut in naturalibus que diriguntur in finem ab in-
tellectu eorum instituente et finem sibi pre-
figente. appetitus autem intellectui coniunctus
uoluntas dicitur. sed appetitus ab intellectu se- [est appetitus]
paratus sensibilis uel naturalis. Quamuis autem
cuilibet horum appetituum intentio sit com-
petens tamen in uoluntate inuenitur que ab in-
tellectu coniuncto dirigitur. et ideo intentio pro-
prie actum uoluntatis nominat. sed quod in ea est
ut intellectus ordinantis. ¶ Ad primum ergo dicendum 1.
quod ipsa intellectus non est operatio quia operationes sunt pas-
siones et ... quedam sunt quia intelligere quoddam
est pati et sentire uel quia intelligere inhibita
operatio que est principium operationis uel quia opus
non significat ut in iii de anima ... sed ut ab
agidiens. ¶ Ad secundum dicendum quod nulla quamuis 2
non habet uoluntatem tamen intendunt

s.

f pro.

/. iudicium

ad appetitum universalem secundum quod dirigitur in fi-
nem suum ab intellectu divino non tribuente in-
clinationem in finem. quia inclinatio appetitus
naturalis dei et ideo non est ita proprie in eis inten-
·3· tio sicut in agentibus per propositum. ¶ Ad ter-
tium dicendum quod dirigere vel esse occasionem actibus
intentionis non secundum quod est actus voluntatis simpliciter sed
secundum quod est virtus intellectus ordinantis involuta
·2· te manet. ¶ Ad secundum dicendum quod cum voluntas
moveat omnes potentias in actus suos non
solum est respectus eorum que ad practicum intellectum
pertinent sed etiam eorum que ad speculativum sicut
cum homo vult ambulare vel ad hoc facere
et cum vult considerare vel veritatem alicuius conclusionis
·4· invenire. ¶ Ad 4. dicendum quod intentio non
est actus voluntatis absolute sed in ordine ad
rationem actum voluntatis ordinantem. sed ratio
potest ordinare actum voluntatis dupliciter. sed quod vo-
luntas est de fine et sic actus voluntatis
in ordine ad rationem est intentio vel secundum quod est
de his que sunt ad finem et sic actus voluntatis
in ordine ad rationem est electio.

·1· Ad quintum sic proceditur videtur quod non sit
unus actus voluntatis qui est de
fine et de eo quod est ad finem. actus enim distin-
guntur secundum obiecta ut ibidem de anima dicitur sed finis
et id quod est ad finem sunt diversa obiecta ergo
et motus voluntatis sunt diversi qui in ea
·2· feruntur. ¶ Praeterea non est idem specie motus qui
est a dulcedine tamen et qui est ad medium ut in
v. phisicorum dicitur. sic qui est ad nigredinem et qui est
ad pallorem ab albedine. sed id quod est ad fi-
nem est sicut medium per quod in finem itur.
ergo similiter non est idem motus volun-
tatis qui est finis et eius quod est ad finem. ¶ Praeterea ·3·
actus voluntatis sequitur actum intellectus sed non est
eadem cognitio de fine et de eo quod est ad fi-
nem ergo nec idem voluntatis motus. ¶ Praeterea una non potest ·4·
simul esse in diversis sed in eo quod vult aliquis eleemosynam
propter vanam gloriam voluntas qua est finis est mala
et qua eius quod est ad finem est bona sed non est idem
actus voluntatis utrobique. ¶ Contra. philosophus dicit ·S c·
ubi unum propter alterum ibi tantum unum. sed id quod
est ad finem desideratur propter finem. ergo desiderium
unum est finis et eius quod est ad finem. ¶ Praeterea
non contingit per eandem esse in duobus actibus
simul. sed simul aliquis vult finem et id quod est ad
finem. ergo non est alius motus voluntatis
quem intendimus. ¶ Responsio dicendum quod quando ad
rem aliquam refertur alterum potest dupliciter considerari
vel secundum quod est res quaedam in se absolute et
sic non est eadem consideratio eius et illius ad quod
refertur sed diversis utrumque considerat. vel secundum quod
ad alterum refertur et hoc modo eadem est consideratio utri-
usque quia qui novit unum relative novit
et alterum sicut in predicamentis dicitur. si aliquis consideret
imaginem prout est imago alicuius rei et
eadem consideratio erit imaginis et rei cuius est
imago. sicut consideratur imago. ut quando
tamen est res quaedam ut figura depicta in lapide
de alia consideratio erit imaginis et eius
cuius est imago. et ita est dico de eo quod est

Utrum sit unus actus voluntatis qui est de fine et de eo qui est ad finem.

ad finem quia quedam sunt que queruntur propter fin
em que nichil habent in se desiderabile
et mala. potest voluntas tamen dupliciter vel
ei propter quod queritur et sic ad eum est motus vo
luntatis qui est ad finem et id quod est ad finem
vel propter quod ipsa sunt. quedam res per se desidera
biles et sic est alia voluntas utrumque sed que
dam sunt que non considerantur nisi in relatione
ad finem ut sectio et ustio et in talibus non
differt motus voluntatis. propter quod voluntas
fertur in ista et in finem eorum quia ratio volun — considerantur
tatis non fertur in nisi per relationem ad finem
1. Ad primum ergo dicendum quod est ad finem in quantum
huiusmodi consideratur non sunt diversa obiecta sed u
num obiectum in quantum finis sicut visibile est sic
quod id quod volendi sed id quod est ad finem est
sicut visibile sicut et lumen et color sunt unum
2. subiectum. Ad secundum quod cum voluntas fertur
in id quod est ad finem prout est ad finem per
quod est ad finem non est terminus eius et ideo non
oportet quod sint ibi duo motus sicut est et unus
motus continuus qui de extremo in ex
tremum per media transit non in medio utrum
3. oportet utrumque in medio quiescendo. Ad
tertium dicendum quod et cogitatio de eo quod est ad fi
nem prout consideratur in ordine ad finem est
eadem cum cogitatione finis non autem co
gitatio de eo quod est ad finem ut est res
4. quedam et similiter non voluntas. Ad quartum dicendum
quod cum aliquis vult dare elemosinam propter inanem
gloriam hic unus actus voluntatis et sed

actus totus est malus. hoc non convenit
ad omne id quod in eo est malitiam habet
unum enim particularis defectus sufficit ad
hoc quod ad simpliciter malum dicatur sed unum
est quod si velles hoc quod est dare elemosinam ut
rem quod de non in ordine ad talem finem
ille actus voluntatis esset bonus et esset
alius actus voluntatis ab eo quo vult
inanem gloriam.

Ad quintum dicendum sic proceditur videtur quod vo
luntas non sit iudicanda rec .1.
ta ex fine. Contingit enim ad malum
propter bonum velle sicut ille qui vult
furari ut elemosinam det talis voluntas ma
la est et tamen finis bonum est voluntatis. ergo ex fi
ne non iudicatur rectitudo voluntatis. Praeterea .2.
contingit quod aliquis faciat aliquid intendens
diens magnum facere sicut [illegible] dans
obolum si intendat hoc tantum me
rere sicut si daret centum marchas. non autem
sequitur quod tantum bonum faciat quantum est finis quem
intendit ergo ex fine non mensuratur rec
titudo voluntatis. Praeterea omnia bona appetunt .3.
ut dicitur in primo ethicorum si ergo voluntas dicitur
est recta ex [illegible] finis omnis voluntatis esset
bona. Praeterea quod ad bonum dicitur oportet .4.
quod omnia perficientia rem in bonitate concur
rant quia bonum est ex integra causa ut
dionysius dicit sed bonitas actus causatur ex fi
ne et circumstantiis et ex fine ergo non potest
sufficienter ex fine iudicari voluntas

Utrum voluntas sit iudicanda
recta ex fine –

rectitudo. ¶ Pt̄ ex eo q̄d iudicatur recti
tudo alicui act̄ ex quo insurḡt bo
nitas eius & bonitas act̄ p̄ncipalit̄
ē inuenienda in actu inte̅ iudice
q̄ē h̄ntis actū eliciens. ergo rectitu
do uoluntatis pot̄ iudicari ex h̄itu
q̄ē p̄ncipiū act̄ q̄m ex fine. ¶ Con
tra omnis motus recipit sp̄em ex ter
mino. s; t̄ act̄ uoluntatis ē finis. ergo ex
bonitate finis iudicand̄ bonus
act̄ uoluntatis. ¶ Pt̄ act̄ recip̄ sp̄em
a forma agentis. vn̄ s; diu̇sitas form̄
diu̇sificant actiones in sp̄e sic ca
lefacere & infrigidare. s; forma uolunta
tis ē finis qui ē appetibile sicut
intellig̃le est forma intellc̄. ergo s; bonita
tem ul' maliciam finis d̄r actus bonitatis bo
nus ul' malus. ¶ Rs̄ dd̄ q̄ actus uol̄
pot̄ fieri in fine d̄r ul' in me̅ ūp̄ini s
ne & sic mani act̄ uolū. bonitatē
& maliciam ex fine h̄t. q̄r uelle bonū
finē est bonū & uelle ē malū ē ma
lū. bonitas eni finis n̄ dependet ul̄t̄
ex aliquo alio sicut bonitas eius q̄d
ē ad finē dependet ex fine. & talis ac
tus d̄r uolūtas finis. ut uelle be
titudinē. alio m̄ fit act̄ in finem
mediante eo q̄d ē ad finē. & h̄ p̄prie
d̄r intende finē. & tunc distinguend̄
ē. q̄r i malis absolute dd̄ ē. malus
uoluntas mala ē. q̄ntūcumq; sit bonū.

illud q̄ ad tale finē ordinat. eo q̄d unus
p̄ticularis defectus sufficit ad maliciā.
in bonis aūt distinguendū ē. q̄r aut loquim̄
de fine uolūtas. aut de fine act̄ uol̄.
& d̄r finis uolūtatis. que uolūtas p̄stitu
it. & tunc nō sequi. si finis ē bonus. q̄d uo
lūtas sit bona. q̄r pot̄ eē id q̄d uolitū est
malū. & unū tm̄ sufficit ad maliciā uo
lūtatis. finis. sui uoluntatis. sit malū. & q̄m
uis uno mō sit id act̄ uol̄. qui fertur
in fine & in id q̄d ē ad finē. tn̄ intēcō
nouat illū actū s; in ordinē actus
ad finē. & uolūtas actū nouat eund̄
s; ordinē ad obiectū p̄ximū q̄ in fine
ordinat. & ideo in tali casu uolūtas ē ma
la. & intēcō bona. finis aūt actus
d̄r ad q̄ actus p̄portionat ē. & ita ē.
si finis est bonus & actus bonus. q̄r ac
tus malus n̄ ē p̄portionat ad finem
bonū. ut dicit phs. in. vj. ethic. de
his. qui p̄ actus malos. bonos fines
consequi intendunt. q̄d ꝯtrariū sor
tiri finē inuenta medio. sic eni
n̄ q̄lib; nūc est disposita ad q̄mlib; formā
n̄ q̄dlib; instrumentū ad q̄lib; effcm̄ nec
q̄lib; mediū ad q̄mlib; conclōm. ita
n̄ q̄lib; actus ad q̄lib; finē. ¶ Ad
p̄mū ergo dd̄ q̄d q̄n act̄ uult malū p̄
bonū ibi bonū n̄ ē finis actus uolūtatis
s; sic obiectū ē finis aūt̄ ordinate
p̄stitutus & h̄ mō dd̄ ē ad s; q̄r

✝ q̄ act̄ h̄t maliciam ex fine. quia si finis
uitiosus est

malis simp̄ teñ q̄d q̄uit̄ malis quis
intendit tñ peccat̄ in bo͞is aut̄ ñ teñ
si intelli͞ de fine uolũtis s; solũ si in
telligat̄ de fine actus. ¶ Ad t̃tiũ d͞d q̄
7 q̄uĩuis om͞is uolũtas bonũ appetat
ñ appetit semp q̄d ē sibi u͞e bonũ s;
illd q̄d ē appens bonũ ꝛ q̄uĩuis oĩs h͞o
b͞titudinē appetat ñ tñ q̄rit in eo ñ
ē ua b͞titudo s; ubi nō ē ꝛ ido ñ tn̄
adept pueñre ñ p̄ueniñ ua. ꝛ pp̄ h̄ nō
8 q̄ oĩs uolũtas sit bona. ¶ Ad q̄rtũ d͞d
q̄ c͞rcũstantia d͞r actus bon͞ h q̄ c͞cũ
stantie faciũt actũ p̄portõnat̄ ad fi
nē debitũ ꝛ ido p̄ñ bonitas actus ex
9 fine p̄nd. ¶ Ad q̄nt̃ d͞d q̄ in bt̃iũ
fundit̄ rectitudo finis q̄z ad ũtute
ut p͞hs in 6o ethi. dic̄ tñ exiguũ est
q̄d sit sciens / deñ q̄d uolũs pp̄ h̄ in
q̄ meliꝰ ordo ad finē s̃tũ si firme ꝛ
im̄utabilr̄ opat̄ ꝛ ido si bõitas actus
p̄cedat ex b͞tũ. nō uolũtates ꝛ c͞. h̄ in
tellnd ē si restringat̄ ad s̃tam uoluntatē
q̄ ē ĩs ordinate ad illã ita q̄d recta
uoluntas sit finis actus uõ ꝛ si tñ
agñtas ut deñ ē. ¶ Nō debemꝰ ido
uñ gl̄are ut manducem ꝛ c͞. istud
sc͞ptũ ē q̄z manducare nō pot̄ ēē
finis cuiꝰ gl̄iandi ꝯs̃uandã ꝛ ido in
int̄ in fine h̄ ubũ expoit̄. finis uõ
uolũtatis ē ul̄ ꝛ c͞ q̄z om͞e bonũ
rõm finis h̄t. bonũ aũt obm est
uolũtatis ido q̄ h̄ uolitũ q̄ in obm
uõ finis pot̄ dici s; magis p͞prie d͞r fi
nis illd in q̄d ultimo uolũtas tendit
q̄z h̄ ē abea p̄mo uolitũ ꝛ ido intẽtio
ethicē d͞r q̄d uolũtas ē finis elcõ uõ
eorũ q̄ sũt ad finē, intẽtõ uõ mediũ ꝛ
ē. intẽtio p͞p͞rie loq̄ndo actũ uolũtatis
sig͞t ut deñ ē s; finē nō sig͞t ñ nisi
nomĩ sinuat̄. ut. 6. sumat̄ intẽtõ p͞
te sic̄ : fides sũt p͞re c͞ditã. ¶ finis
uõ uolũtatis ꝛ c͞ delcõ d͞r bona que ꝯ
sequit̄ opom bonã ꝛ malã q̄ ꝯsequit̄ o
pom malã ut ex. 2. ethi. p̄z. intẽtõ
ad q̄ respic̄ pp̄ q̄d uolumus ꝛ c͞ in
intẽtõm includit̄ actũ t͞rnis ꝛ ido res
pic̄ ad id q̄d ad ordinat̄ ē. s; uolunt̄
notat̄ actũ uoluntatis absolute cui
nō ē ordinare ul̄ ꝯferre ꝛ ido uolun
tas respic̄ id in q̄d imediate fertur.
ꝛ alia q̄d uñ uoluntas ꝛ c͞. quõ sit ei
d͞e ꝛ q̄õ alia deñ ē. uñ utrūq; opio 6
ad ũitatē h̄t. 8. xxx

SIc ouit̄ q̄õ sunt uĩe ꝛ c͞. Ostso q̄
rectitudo uolũtatis ꝛ p̄ũsitas
ē ex fine. hic inquirit ut̃ in uolũtã
possit ēē p̄ũsitas ul̄ p̄ctm ꝛ dĩ in p̄tes
2. in p͞ ostndit quõ in uolũtate p̄ctm
ēē possit ꝛ q̄z p̄ctm nō ē ñ p̄ deuiacõe
abeo ad q̄d ꝛ ñ n̄lr ordinat̄. in sa p̄te
inq̄rit q̄õ uolũtas n̄lr in bonũ tend̄
ibi. p̄ t͞rtiũ sol; q̄õ intelld ꝛ c͞. p̄ma